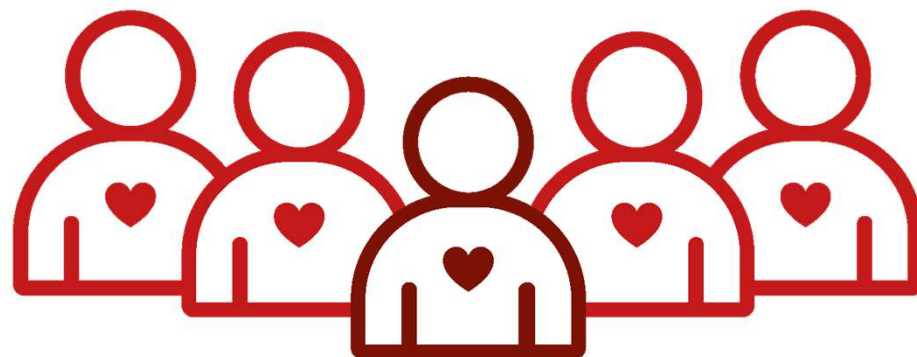

Ældre@Sagen

Velkommen til Pårørendedagen

Mandag 2. februar 2026

Ældre@Sagen

9.30 | **Velkomst**

Bjarne Hastrup, adm. direktør i Ældre Sagen og Marie Lenstrup, formand for Pårørende i Danmark

---

9.50 | **Velfærdsstatens forventninger til pårørende**

Stine Hald Anker. Ph.d. fra CBS.

10.30 | **Pårørende på overarbejde – uden rettigheder og anerkendelse, og uden hjælp til koordination**

Jon Kvist. Professor i europæisk velfærdspolitik på RUC.

11.30 | **Pause**

Frokostsandwich og vand

Ældre **Sagen**

12.20 | **Kommunernes tilbud til pårørende**

Marie Henriette Madsen, projektchef i VIVE.

12.45 | **Rapport fra virkeligheden**

Mette Langelund Klit, pårørende til demensramte forældre og Inger Albertsen, pårørende til parkinsonramt ægtefælle.

13.30 | **Pause**

Kaffe og kage

14.00 | **Debat – Pårørende i krydsfeltet mellem ulønnet arbejdskraft, pligt og kærlighed**

Marie Lenstrup, formand for Pårørende i Danmark, Michael Teit Nielsen, vicedirektør i Ældre Sagen, Kirsten Normann Andersen, SF og Marlene Harpsøe, DD

15.00 | **Tak for i dag**

Marie Lenstrup, formand for Pårørende i Danmark og Michael Teit Nielsen, vicedirektør i Ældre Sagen

Pårørende i velfærdsstaten

EN HISTORISK ANALYSE AF PÅRØRENDEROLLER I
ÆLDREPOLITIKKEN FRA 1930-2020

STINE HALD ANKER PH.D.

Hovedkonklusioner

2

A) 12 forskellige, overlappende og til tider modstridende pårønderoller gennem de sidste knap 100 år.

- Den pårørende beskrives nogle gange som skurken, nogle gange som helten. Nogle gange som begge dele.

B) Skift i pårønderollen sker med skift i de ældrepolitiske værdier

- 5 distinkte ældrepolitiske perioder fra 1930-2020

C) Partnerrollen fra 2010 skaber ubegrænset usikkerhed om, hvem der kan forventes at agere som pårørende, hvornår og hvordan.

1930-1969

Den forsvindende plejegiver

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Det offentlige er ikke gearet til at substituere den pårørende i plejen af flere og ældre ældre.

Løsning:

- ▶ Offentlige plejehjem, pension, private hjemmehjælpsordninger

Pårørenderoller

- ▶ Forsvindende plejegiver
- ▶ Arbejdsgiver

Centrale kilder:

Socialreformen 1933

Lov om Offentlig Forsorg 1933, 1937, 1942, 1954, 1962

Lov om Folkeforsikring 1933, 1937, 1940, 1953, 1957, 1959

1930-1969

Forsvindende plejegiver

Arbejdsgiver

”Rammes en Familie af Sygdom, er det naturligt, at Slægt, Venner og Naboer giver en Haandsrækning (...) De senere Tiders Udvikling saavel med Hensyn til Kvinders forøgede Beskæftigelse indenfor Erhvervslivet som den herskende Mangel paa kvindelig huslig arbejdskræft begrænser midlertidig Muligheden for at hjælpe en syg Slægtning eller Nabo.

De Kvinder, der tidligere gav en Haandsrækning (...) er nu ofte enten selv i Erhvervsarbejde eller er travlt beskæftiget i deres eget hjem”

Kilde: Betænkning fra Udvalget angaaende Husmoderafløsere 1947: 7.

"Det påhviler kommunerne at drage omsorg for, at de har mulighed for at anbringe pensionister og kronisk syge."

Betænkning om alderdomshjem og plejehjem 1962: 9

Men:

"Behovet for sociale institutioner som hjem for gamle og for personer, der er så svækkede, at de til stadighed har brug for pleje har ændret sig betydeligt i de seneste år, og behovet kan langt fra siges at være mødt tilfredsstillende."

Ibid: 11

1930-1969

Den forsvindende plejegyver

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Det offentlige er ikke gearet til at substituere den pårørende i plejen af flere og ældre ældre.

Løsning:

- ▶ Offentlige plejehjem, pension, private hjemmehjælpsordninger

Pårørenderoller

- ▶ Forsvindende plejegyver
- ▶ Arbejdsgiver

Centrale kilder:

Socialreformen 1933

Lov om Offentlig Forsorg 1933, 1937, 1942, 1954, 1962

Lov om Folkeforsikring 1933, 1937, 1940, 1953, 1957, 1959

1930-1969

Forsvindende plejegyver

Arbejdsgiver

1970-1979: Den bebyrdede og ukvalificerede plejegiver

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Ubegrænsede, holistiske plejebenhov og forsørgerbyrde

Løsning:

- ▶ Offentlig total-pleje = aldring i eget hjem

Centrale kilder:

Betænkning om omsorg for ældre og pensionister 1972

Lov om social bistand 1974.

Betænkninger om uddannelse til omsorg

Pårørenderoller

- ▶ Forsvindende plejegiver
- ▶ Bebyrdet plejegiver
- ▶ Ukvalificeret plejegiver
- ▶ Med-modtager af pleje

1930-1969	1970-1979
Arbejdsgiver	
	Ukvalificeret plejegiver
	Bebyrdet plejegiver
	Med-modtager
Forsvindende plejegiver	

"Gruppen af folkepensionister er karakteriseret ved, at de modtager folkepension (...)
Bortset herfra er der i virkeligheden tale om en meget uensartet befolkningsgruppe med meget varierende livsforhold, f.eks. Med hensyn til helbred, økonomiske kår, boligforhold, tilknytning til arbejdslivet, kontakter med familie, pårørende og andre og med hensyn til indstilling til tilværelsen."

Betænkning fra Social uddannelseskommissionen om uddannelse til omsorg 1970: 21

"Integreret holistisk pleje"

"Samlet vurdering"

"Individuelle, heterogene og personlige behov"

”Optagelse på et hjem bør ikke ske, med mindre der ikke er mulighed for på lige så betryggende måde at yde den fornødne bistand til pensionisten i dennes eget hjem.”

Betænkning om omsorgen for ældre og pensionister 1972: 40

”En endog meget stærk udbygning af samfundets omsorgsarbejde i videste forstand vil være langt billigere for samfundet og langt mere tilfredsstillende for de ældre end etablering og drift af plejehjem”

Beretning om Kommunernes Landsforenings virksomhed 1970-1971: 14

1970-1979: Den bebyrdede og ukvalificerede plejegiver

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Ubegrænsede, holistiske plejebenhov og forsørgerbyrde

Løsning:

- ▶ Offentlig total-pleje = aldring i eget hjem

Centrale kilder:

Betænkning om omsorg for ældre og pensionister 1972

Lov om social bistand 1974.

Betænkninger om uddannelse til omsorg

Pårørenderoller

- ▶ Forsvindende plejegiver
- ▶ Bebyrdet plejegiver
- ▶ Ukvalificeret plejegiver
- ▶ Med-modtager af pleje

1930-1969	1970-1979
Arbejdsgiver	
	Ukvalificeret plejegiver
	Bebyrdet plejegiver
	Med-modtager
Forsvindende plejegiver	

”Det må antages, at bistand ydet af private i en del tilfælde ikke er tilfredsstillende eller er så belastende for de pårørende, at den vil blive afløst af offentlig bistand helt eller delvist, når muligheden herfor foreligger”

Betænkning fra Social uddannelses kommissionen om uddannelse til omsorg 1970: 32

1970-1979: Den bebyrdede og ukvalificerede plejegiver

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Ubegrænsede, holistiske plejebenhov og forsørgerbyrde

Løsning:

- ▶ Offentlig total-pleje = aldring i eget hjem

Centrale kilder:

Betænkning om omsorg for ældre og pensionister 1972

Lov om social bistand 1974.

Betænkninger om uddannelse til omsorg

Pårørenderoller

- ▶ Forsvindende plejegiver
- ▶ Bebyrdet plejegiver
- ▶ Ukvalificeret plejegiver
- ▶ Med-modtager af pleje

1930-1969	1970-1979
Arbejdsgiver	
	Ukvalificeret plejegiver
	Bebyrdet plejegiver
	Med-modtager
Forsvindende plejegiver	

1980-1994

De mange pårørenderoller

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Offentlig total-pleje (fejler i at møde den ældre borgers tre grundlæggende behov)

Løsning:

- ▶ Brug af egne ressourcer
- ▶ Kontinuitet
- ▶ Selvbestemmelse

Pårørenderoller

- ▶ Forsvindende plejegiver (videreført)
- ▶ Med-modtager af pleje (videreført)
- ▶ Talerør/Stedfortræder (ny)
- ▶ Plejer af sociale behov (ny)
- ▶ Informationskilde (ny)
- ▶ Garant for kontinuitet (ny)
- ▶ Modstander/kritiker (ny)

Centrale kilder: Ældrekommissionens rapporter 1980, 1981 og 1982

"Hovedkritikken af den førte ældrepolitik går på (...) at de tilbud, der sættes i værk, netop kan begrænse mulighederne for selvbestemmelse, kontinuitet og udnyttelse af egne ressourcer og dermed i sig selv være med til at befordre en yderligere afhængighed og udvikling af tunge og omsorgskrævende behov"

Ældrekommissionen 1981: 309

"Der er således enighed om, at fremtidig ældrepolitik (...) skal bygge på tre grundprincipper:

- Kontinuitet – hvilket indebærer, at voldsomme brud i den enkeltes tilværelse skal undgås.
- Selvbestemmelse – hvilket indebærer, at også ældre skal have reel mulighed for at udøve afgørende indflydelse på egen tilværelse.
- Udnyttelse af egne ressourcer – hvilket indebærer, at man skal tage udgangspunkt i den enkelte ældres ønsker, erfaringer, kræfter og muligheder, fremfor at fokusere på de fejl og mangler, som også findes"

Socialstyrelsen, Gammel i en brydningstid. Samordning af service på plejehjem og andre boliger for ældre 1986: 10

1980-1994

De mange pårørenderoller

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Offentlig total-pleje (fejler i at møde den ældre borgers tre grundlæggende behov)

Løsning:

- ▶ Brug af egne ressourcer
- ▶ Kontinuitet
- ▶ Selvbestemmelse

Pårørenderoller

- ▶ Forsvindende plejegiver (videreført)
- ▶ Med-modtager af pleje (videreført)
- ▶ Talerør/Stedfortræder (ny)
- ▶ Plejer af sociale behov (ny)
- ▶ Informationskilde (ny)
- ▶ Garant for kontinuitet (ny)
- ▶ Modstander/kritiker (ny)

Centrale kilder: Ældrekommissionens rapporter 1980, 1981 og 1982

"Hvordan kan man tilgodese den psykiske omsorg bedre, når der dårligt nok er tid til plejeopgaverne?"

Socialstyrelsen 1986, Hvordan plejer vi? Om udviklingsmuligheder på plejehjem: 31

"Man kan ikke løse ensomhedsproblemet med praktisk bistand i hjemmet"

"Systemet er meget lidt egnet til at bidrage til, at den ældre bliver i stand til at løse sine ensomheds-, angst-, eller isolationsproblemer, da de ikke alene løses ved professionel omsorg og pleje"

Ældrekommissionen 1981: 265, 283

1980-1994

De mange pårørenderoller

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Offentlig total-pleje (fejler i at møde den ældre borgers tre grundlæggende behov)

Løsning:

- ▶ Brug af egne ressourcer
- ▶ Kontinuitet
- ▶ Selvbestemmelse

Pårørenderoller

- ▶ Forsvindende plejegiver (videreført)
- ▶ Med-modtager af pleje (videreført)
- ▶ Talerør/Stedfortræder (ny)
- ▶ Plejer af sociale behov (ny)
- ▶ Informationskilde (ny)
- ▶ Garant for kontinuitet (ny)
- ▶ Modstander/kritiker (ny)

Centrale kilder: Ældrekommissionens rapporter 1980, 1981 og 1982

"Nogle gange får jeg på fornemmelsen, at rutinerne er der, fordi vi skal have noget at holde frem for de pårørende, når de kommer: Se vi arbejder!

For hvis man prøver at indskrænke rengøringen lidt og i stedet for lave noget sammen med beboerne, så kommer der altid en pårørende og kritiserer os, fordi vi bare sidder der, eller fordi der ikke er ryddet op inde ved far."

Socialstyrelsen 1986, Plejehjem i en omstillingstid: 6

"Her er der tale om opgør med traditionelle holdninger og normer.

Fx forstår de pårørende ikke altid, at det er til beboernes bedste, når det overlades til dem at udføre de ting, de selv kan, imens personalet forholder sig passivt"

Socialstyrelsen 1986, På vej mod videre rammer. Om kommunale nyskabelser på ældreområdet: 52

1930-1969	1970-1979	1980-1994
Arbejdsgiver		
Forsvindende som plejegiver		
	Ukvalificeret plejegiver	
	Bebyrdet plejegiver	
	Med-modtager af pleje	
		Stedfortræder
		Plejer af sociale behov
		Informationskilde
		Kilde til kontinuitet
		Opponent/kritiker

1995-2009

Den standardiserede pårørende

Centrale kilder:

Serviceoven 1997, 2005

Lov om fleksibel hjemmehjælp 2000

KL

Forslag til Fællessprog vedr. behov og ydelser 1996

Mod en bedre styring af hjemmeplejen 1998

Kontraktstyring på ældreområdet 1998

Servicetjek på ældreområdet 1999

Bedre velfærd – flere valg 1999

Frit valg med omtanke 2003

Fællessprog II 2004

Regeringen

En offentlig sektor på borgerens præmisser 1996

Det holdbare samfund 2000

Moderniseringsprogrammet 2002 – Med borgeren ved roret 2002

Frihed i den kommunale opgaveløsning - til gavn for borgerne 2003

Moderniseringsprogrammet 2003 - En mere borgernær offentlig sektor

Regeringsprogrammet 2003: Vækst, Velfærd og Fornyelse

Socialministeriet

Kvalitetsstandarder i kommunerne, personlig og praktisk hjælp 2000

Kvalitetsstandarder i hjemmeplejen 2002

Kvalitetsstandarder på ældreområdet 2005

1995-2009

Den standardiserede pårørende

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Manglende effektivitet og kvalitet

Løsning:

- ▶ Begræns offentlige ældrepleje
- ▶ Sæt brugeren i centrum/Frit valg
- ▶ Standardisering

Pårørenderoller

- ▶ Stedfortræder (videreført)
- ▶ Med-modtager af pleje (videreført)
- ▶ Modstander/kritiker (videreført)
- ▶ Bebyrdet (genindført)
- ▶ Medskaber af pleje (Ny)

KL 1997, Velfærd for ældre: 27

”Man kan vel godt tillade sig at sige, at ældreområdet generelt har været kendetegnet af en kultur, hvor ‘pleje og omsorg’ har været mere i fokus end ‘effektivitet og økonomi’”

KLs beretning 2008: Indledning

”Kommunerne oplever i disse år et udbredt og altomfattende forventningspres fra alle sider om mere og bedre kvalitet i den kommunale service for de samme penge med færre hænder til rådighed”

1995-2009

Den standardiserede pårørende

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Manglende effektivitet og kvalitet

Løsning:

- ▶ Begræns offentlige ældrepleje
- ▶ Sæt brugeren i centrum/Frit valg
- ▶ Standardisering

Pårørenderoller

- ▶ Stedfortræder (videreført)
- ▶ Med-modtager af pleje (videreført)
- ▶ Modstander/kritiker (videreført)
- ▶ Bebyrdet (genindført)
- ▶ Medskaber af pleje (Ny)

KL m.fl. 1999 Friere valg på de kommunale serviceområder: 9

”Anvendelsen af nye styringsformer, f.eks. Kontraktstyring, udbud og licitation og frit valg er vigtige redskaber til forbedring af kvaliteten og opnåelse af en mere effektiv tilrettelæggelse af driften”

1995-2009

Den standardiserede pårørende

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Manglende effektivitet og kvalitet

Løsning:

- ▶ Begræns offentlige ældrepleje
- ▶ Sæt brugeren i centrum/Frit valg
- ▶ Standardisering

Pårørenderoller

- ▶ Stedfortræder (videreført)
- ▶ Med-modtager af pleje (videreført)
- ▶ Modstander/kritiker (videreført)
- ▶ Bebyrdet (genindført)
- ▶ Medskaber af pleje (Ny)

KL 2003, Velfærd på spil: 42

"Har nu i adskillige år været en tendens til, at grænsen for, hvad det offentlige skal tage sig af, har flyttet sig. Ting, som tidligere er blevet opfattet som tilhørende privatsfæren, er nu blevet et samfundsmæssigt anliggende og ansvar (...) Det er en udvikling, der på sigt kan true velfærdssamfundet, fordi en sådan udvikling ikke kan finansieres. Der er derfor behov for at overveje, hvordan civilsamfundet i relevante sammenhænge i højere grad kan inddrages i at løse visse opgaver, der ikke er egnede til at blive løst i offentligt regi. Som eksempel herpå kan nævnes besøgsvenner for ensomme og ældre mennesker. Hjemmehjælperen skal naturligvis have tid til at tale med den ældre, mens der bliver gjort rent og pudset sølvtøj. Men det har aldrig været tanken at hjemmehjælperen skal fungere som offentlig betalt besøgsven. Her må familien og civilsamfundet træde til."

Socialministeriet 1999, Fællesskab og ansvar i det moderne velfærdssamfund: 25-26

Selvfølgelig hverken kan eller skal det offentlige tage sig af alle de ældres behov. Familie og venner og de ældre selv har stadig et stort ansvar (...) Det kan godt være, at familien i mange tilfælde kan tage sig mere af de ældre."

Socialministeriet 2006, Vejledning om personlig og praktisk hjælp, træning og forebyggelse: 21

"Samarbejdsproblemer"

"Der kan forekomme situationer, hvor samarbejdet mellem kommunen og de pårørende ikke fungerer tilfredsstillende"

"De pårørende blander sig"

"Er til hinder for, at personalet kan udføre hjælpen"

Socialministeriet 1996, Initiativer vedrørende senildemente: 49

"Idealet er at se de pårørende som en ressource i samarbejdet (...) Men de pårørende er også en gruppe, der giver hjemmeplejen problemer. Der er mange problemer i samspillet (...) og problemerne fylder meget i personalets arbejde"

2010-2020

Partneren

28

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Bureaucrati og ineffektivitet der resulterer i manglende selvbestemmelse og dårlig livskvalitet hos de ældre

Løsning:

- ▶ Værdig ældrepleje

Pårørenderolle

- ▶ Partner

Centrale kilder

Ældrekommissionen 2013

Hjemmehjælpskommissionen 2013

Regeringens sammenhængsreform 2018

Sundheds- og Ældreministeriet 2018,
"Værdighed i ældreplejen – en hjertesag"

Hjemmehjælpskommissionen 2013: 18

”Hjemmehjælpsområdet har igennem flere år været karakteriseret ved en detaljeret dokumentations- og registreringspraksis for de udførende medarbejdere. Et såkaldt ‘minuttyranni’”

Regeringen 2018,
Sammenhængsreformen Mere frihed,
tillid og tryghed: 5

”Tre hovedproblemer:

1. Borgerne bliver klemt mellem systemer, der ikke hænger sammen.
2. Medarbejderne presses af regler og skemaer og har for lidt tid til kerneopgaven – nemlig at sikre kvaliteten i velfærden til borgeren.
3. Der er utilstrækkelig fokus på resultater for borgerne og kvaliteten af offentlig ledelse er for svindende”

Regeringsprogrammet 2016, For et friere, rigere og trygt Danmark:61-62

”Et sundt liv og en værdig alderdom”

”Det er vigtigt for regeringen, at ældre ikke oplever at miste værdighed i deres alderdom (...) Der skal være fokus på livskvalitet og selvbestemmelse”

Ældrekommissionen 2012, Livskvalitet og selvbestemmelse på plejehjem: 12

”At bevare værdigheden er det vigtigste fundament, hvis beboernes livskvalitet skal sikres og forbedres”

Sundheds- og Ældreministeriet 2016, Pårørende som samarbejdspart: 84

"De pårørende er en vigtig samarbejdspartner for medarbejdere på plejecentre (...) samtidig har de pårørende ofte en særlig relation til beboerne, som det offentlige ikke kan erstatte"

Sundheds- og Ældreministeriet 2018, Værdighed i ældreplejen – en hjertesag: 5

"De pårørende er den vigtigste samarbejdspartner for personalet på et plejehjem, og derfor skal samarbejdet med dem fungere godt"

Sundhedsstyrelsen 2016, Livet med demens – styrket kvalitet i indsatsen: 43

"Systematisk inddragelse af pårørende i opgavevaretagelsen"

"Generelt være opmærksomme på mulighederne for, og styrkerne ved inddragelse og anerkendelse af de pårørende som en samarbejdspartner og ressource"

2010-2020

Partneren

32

Problem og løsning

Problem:

- ▶ Bureaukrati og ineffektivitet der resulterer i manglende selvbestemmelse og dårlig livskvalitet hos de ældre

Løsning:

- ▶ Værdig ældrepleje

Pårørenderolle

- ▶ Partner

Centrale kilder

Ældrekommissionen 2013

Hjemmehjælpskommissionen 2013

Regeringens sammenhængsreform 2018

Sundheds- og Ældreministeriet 2018,
"Værdighed i ældreplejen – en hjertesag"

Sundhedsstyrelsen 2019, Gode ældreliv med trivsel og sundhed: 48

"Pårørende kan både omfatte ægtefælle, børn eller anden tæt familie, men også en udvidet kreds som fx venner eller andet netværk."

"Netværkspårørende"

KL 2019, Hvad er et godt ældreliv:
20

”Det gode samarbejde mellem den ældre, de pårørende og kommunen kræver løbende afstemning af forventningerne til de indsatser kommunen leverer, samt til den støtte og hjælp, som pårørende kan bidrage med.”

Ældrekommissionen 2012: 26

”Arrangere en samtale mellem en repræsentant for plejehjemmet, den kommende beboer og eventuelle pårørende (...) Samtalen skal have karakter af en forventningsafstemning (...) Det er også i indflytningsamtalen, at plejehjemmet kan italesætte de forventninger, de har til de pårørende og fastholde, at de pårørende fortsat har en meget vigtig rolle og et ansvar overfor den ældre”

1930-1969	1970-1979	1980-1994	1995-2009	2010-2020
Arbejdsgiver				35
	Forsvindende plejegiver			
	Ukvalificeret plejegiver			
	Bebyrdet plejegiver		Bebyrdet plejegiver	
	Med-modtager af pleje			
		Stedfortræder		
		Plejer af sociale behov		
		Informationskilde		
		Kilde til kontinuitet		
		Opponent/kritiker		
			Medskaber af pleje	
				Partner

30-69 Problem:

Det offentlige er ikke gearret til at substituere den pårørende i ældrepleje af flere og ældre ældre.

30-69 Løsning:

Plejhjem, pension, privat hjemmehjælp

70-79 Problem:

Ubegrænsede plejebenhov og forsørgerbyrde

70-79 Løsning:

Offentlig total-pleje = aldring i eget hjem

80-94 Problem:

Offentlig total-pleje (fejer i at møde den ældre borgers tre grundlæggende behov)

80-94 Løsning:

Brug af egne ressourcer, kontinuitet og selvbestemmelse

95-2009 Problem:

Effektivitets- og kvalitetsproblem

95-2009 Løsning:

Styringsteknologier til: Begræns offentlige ældreplejen, brugeren i centrum, ensartethed og sammenhæng

2010-2020 Problem:

Bureaucrati og ineffektivitet = dårlig livskvalitet, upersonlig pleje, manglende værdighed

2010-2020 Løsning:

Værdig ældrepleje - selvbestemmelse og sammenhængende pleje

Siden 1930 har den pårørende tjent skiftende formål i velfærdsstaten

- Altid en brik i at opnå skiftende politiske målsætninger

Det er vigtigt, hvordan vi taler om den pårørende og hvordan den pårørende italesættes i velfærdspolitikken

[The Story of the Relative: A Systems-Theoretical Analysis of the Role of the Relative in Danish Eldercare Policy from 1930 to 2020 - CBS Forskningsportal](#)

Stine.hald@hotmail.com

Ældre@Sagen

Pårørende på overarbejde –

uden rettigheder, uden anerkendelse og uden hjælp til koordination

Jon Kvist

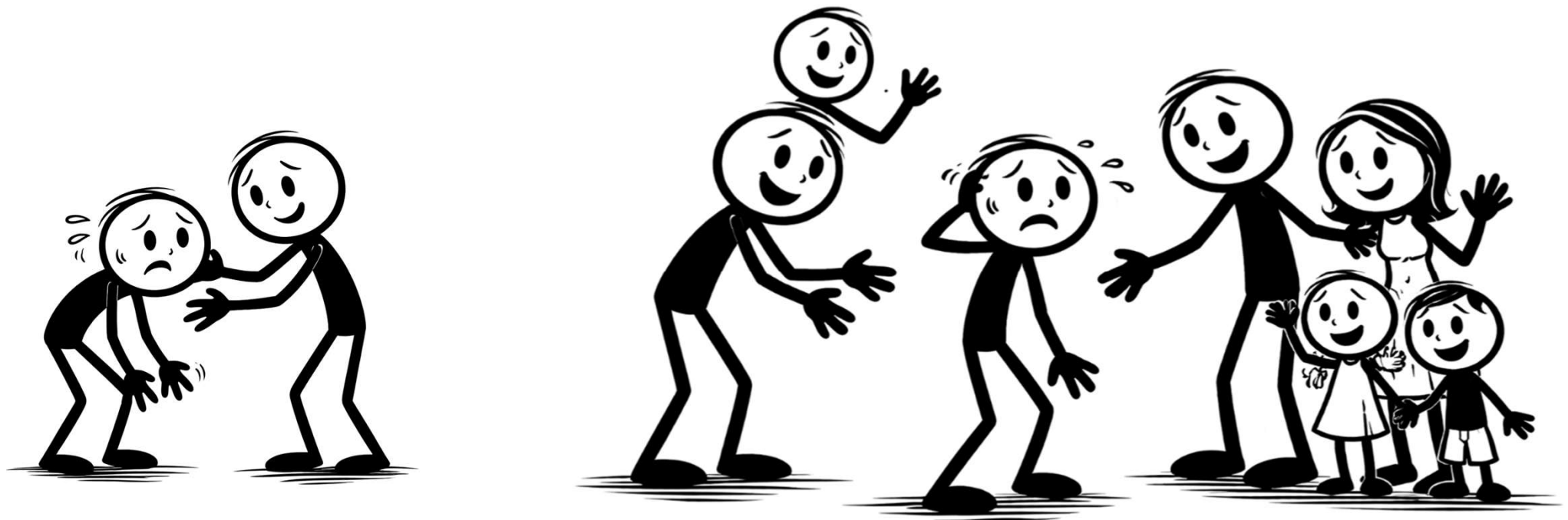
Roskilde Universitet

Pårørendedagen 2.2.2026

Dagens indhold

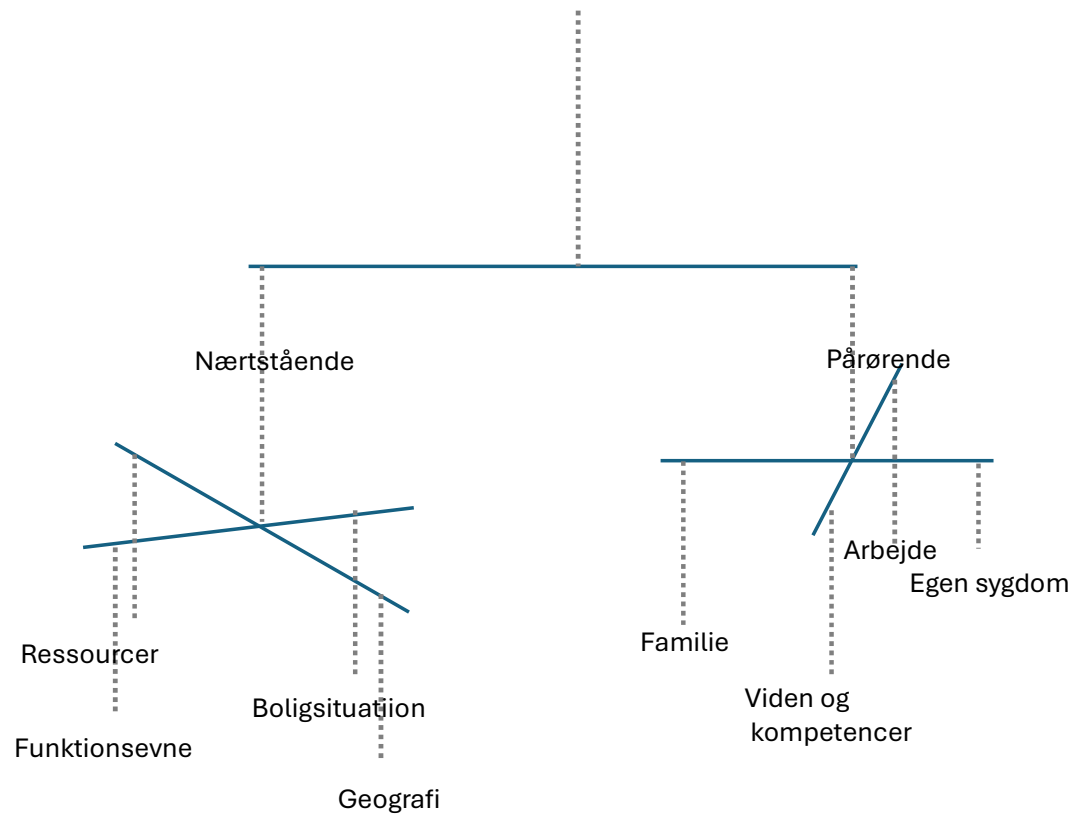
- Pårørende
- Opgaver
- Udfordringer
- Behov
- Veje frem

Pårørende

Somatisk sygdom, psykisk sygdom, rusmiddelafhængighed, dobbeltdiagnoser, kognitiv eller fysisk funktionsnedsættelse og aldersvækkelse

Meningsfuldt og tilfredsstillende, stærkere relation og personlig udvikling

Familieperspektiv

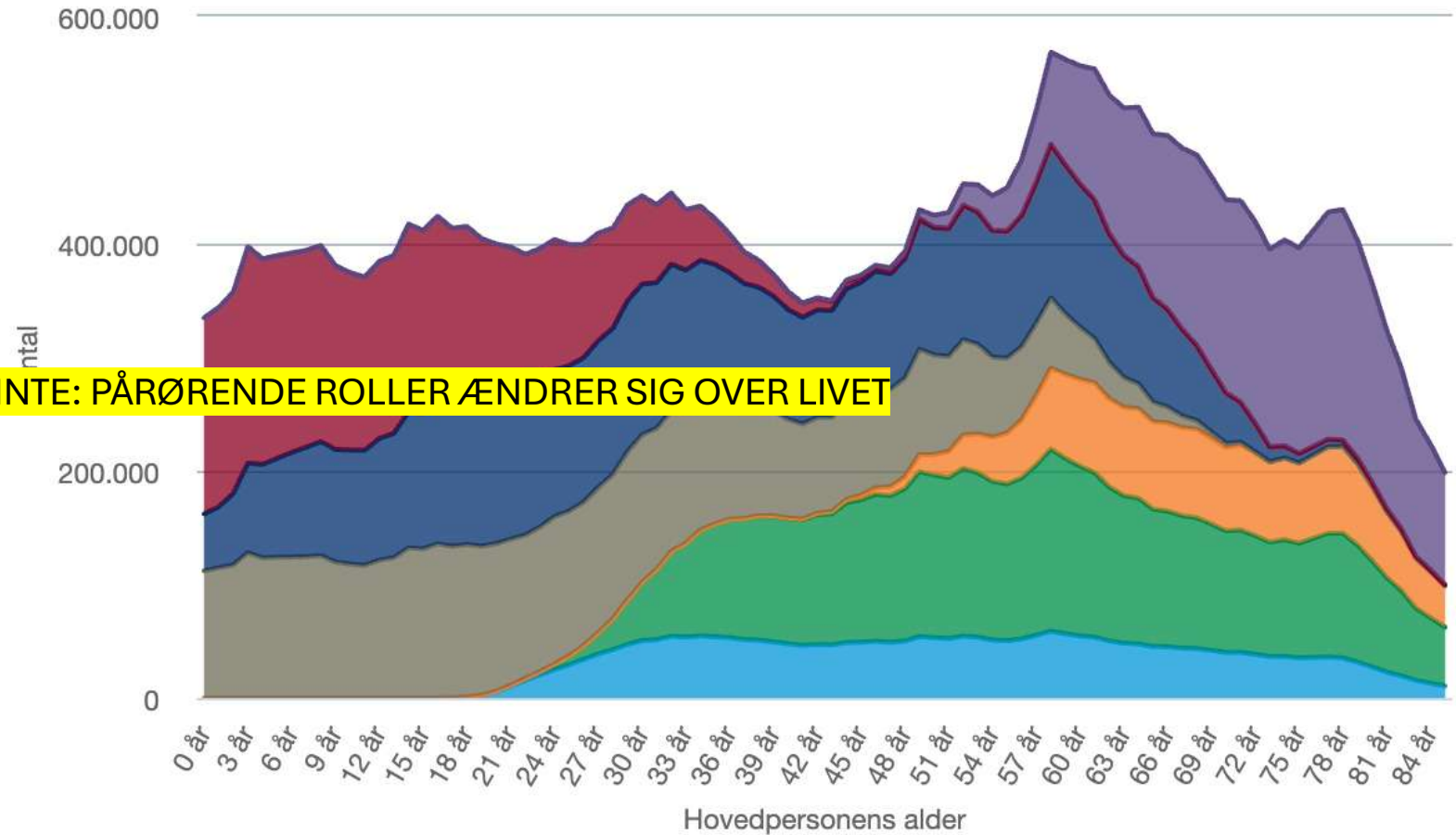
Borgere og deres pårørende fordelt efter alder

Tid: 2025 | Relation:

Pårørende fra barndom til alderdom

POINTE: PÅRØRENDE ROLLER ÆNDRER SIG OVER LIVET

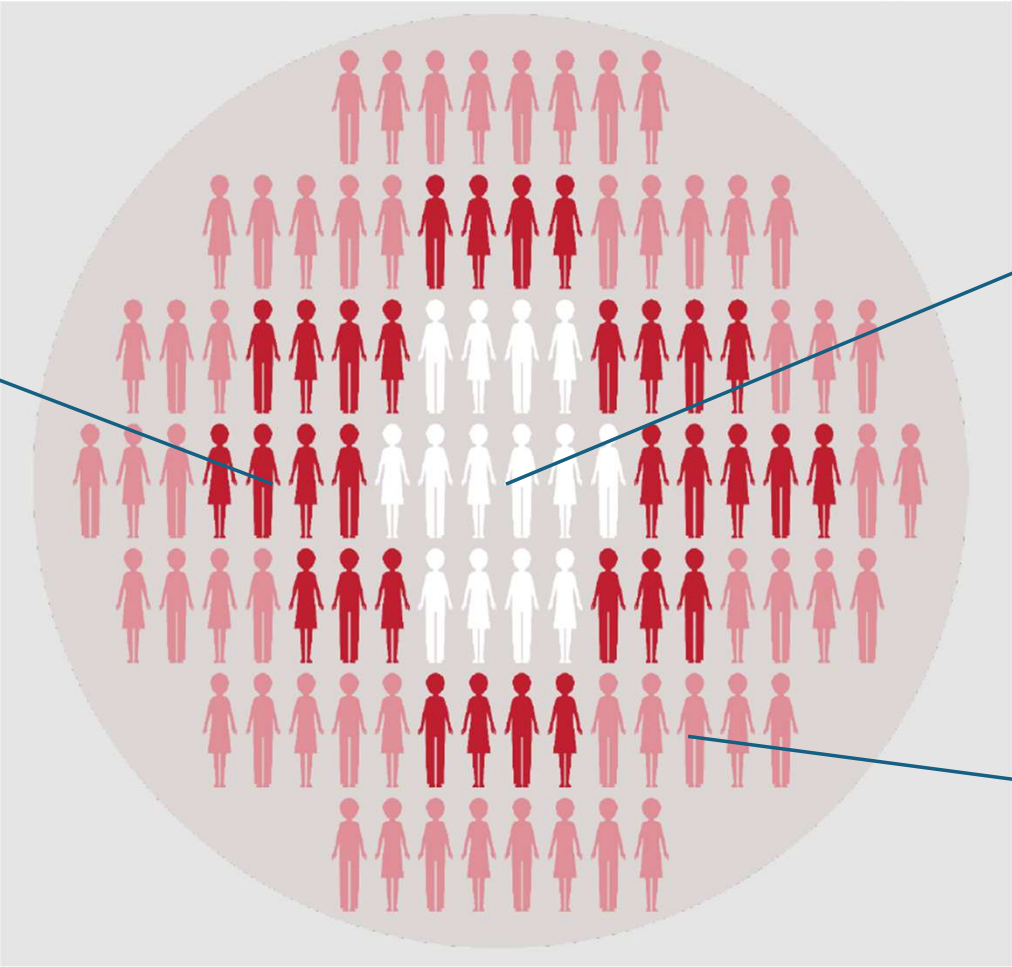

Bredere perspektiv - øjebliksbillede

31% er involveret pårørende

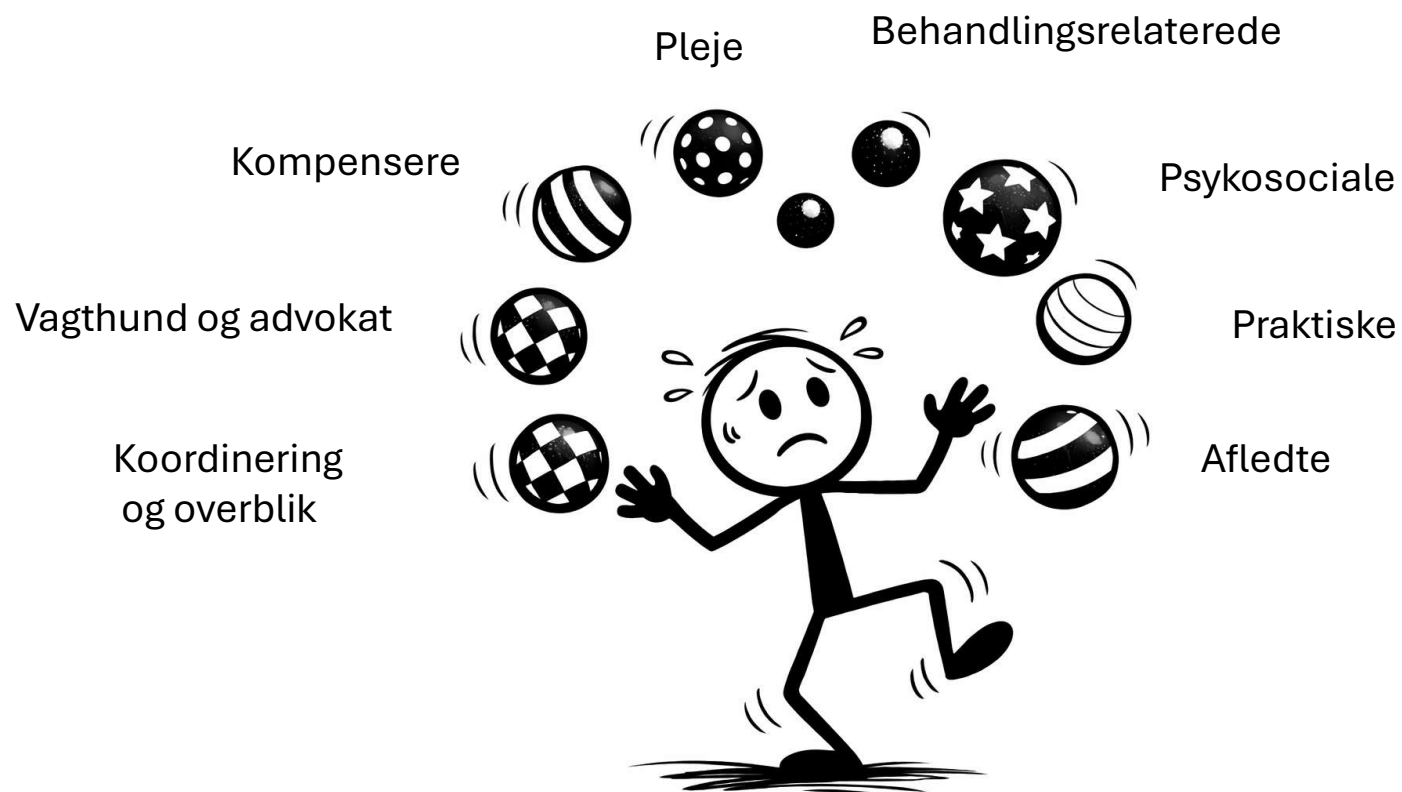
14% er relationelt pårørende

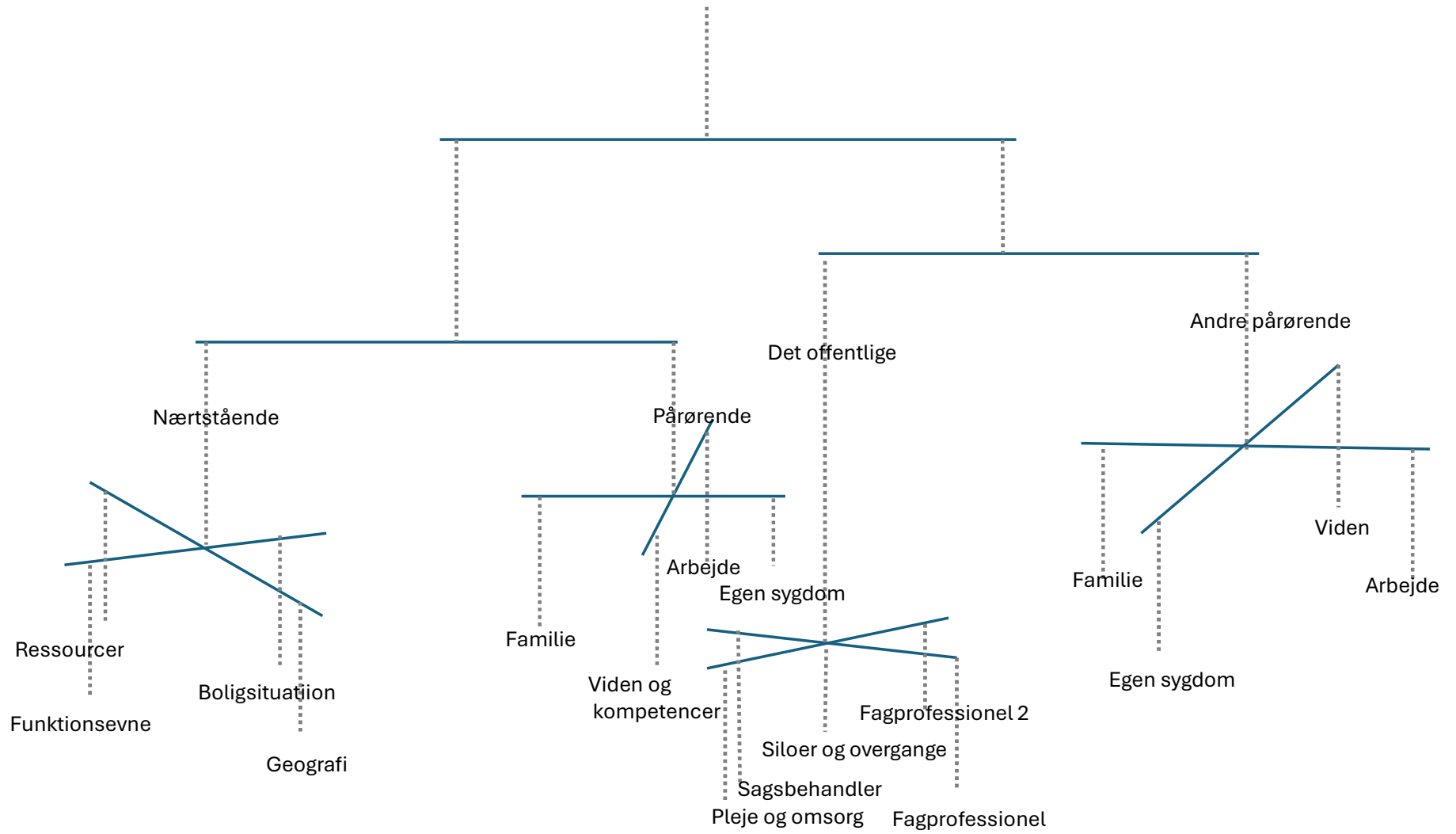
55% er ikke pårørende

Kilde: VIVE (2025) Pårørende i Danmark

Opgaver

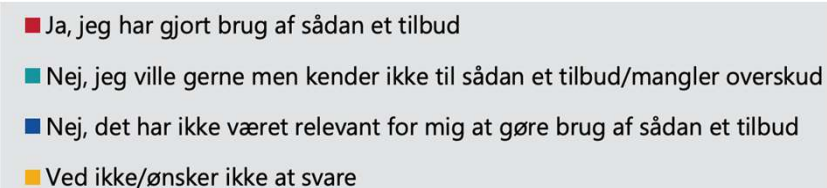
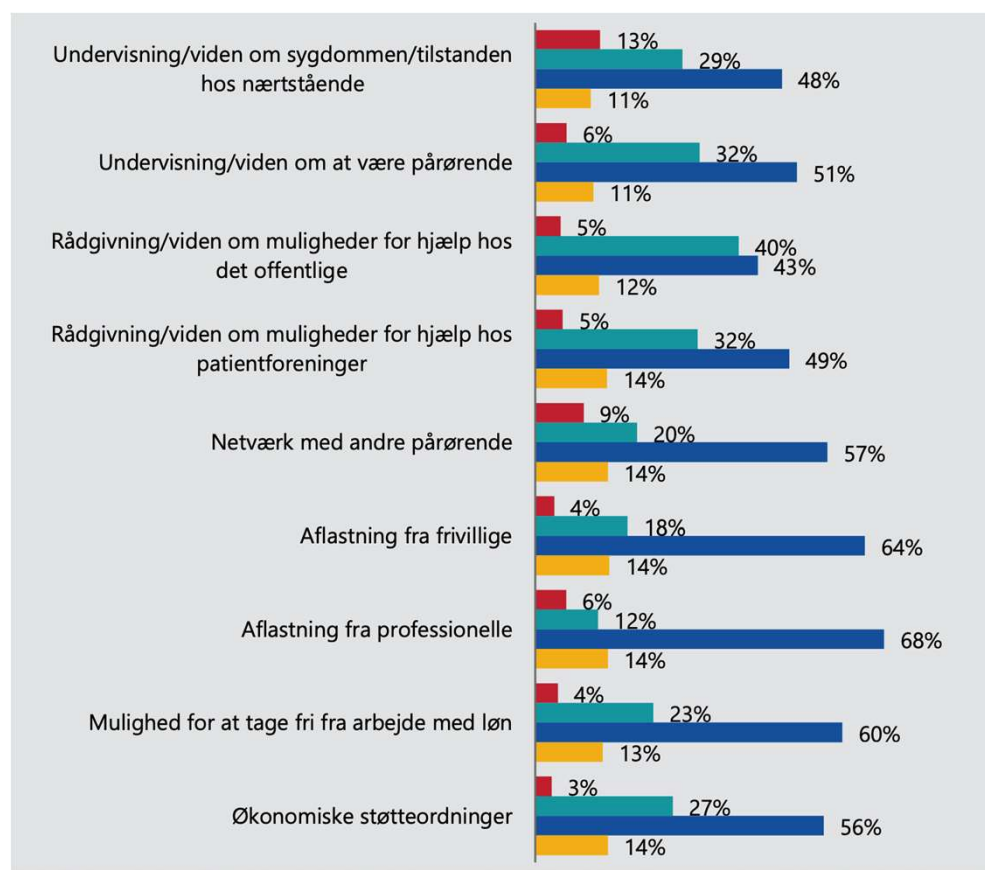

Udfordringer

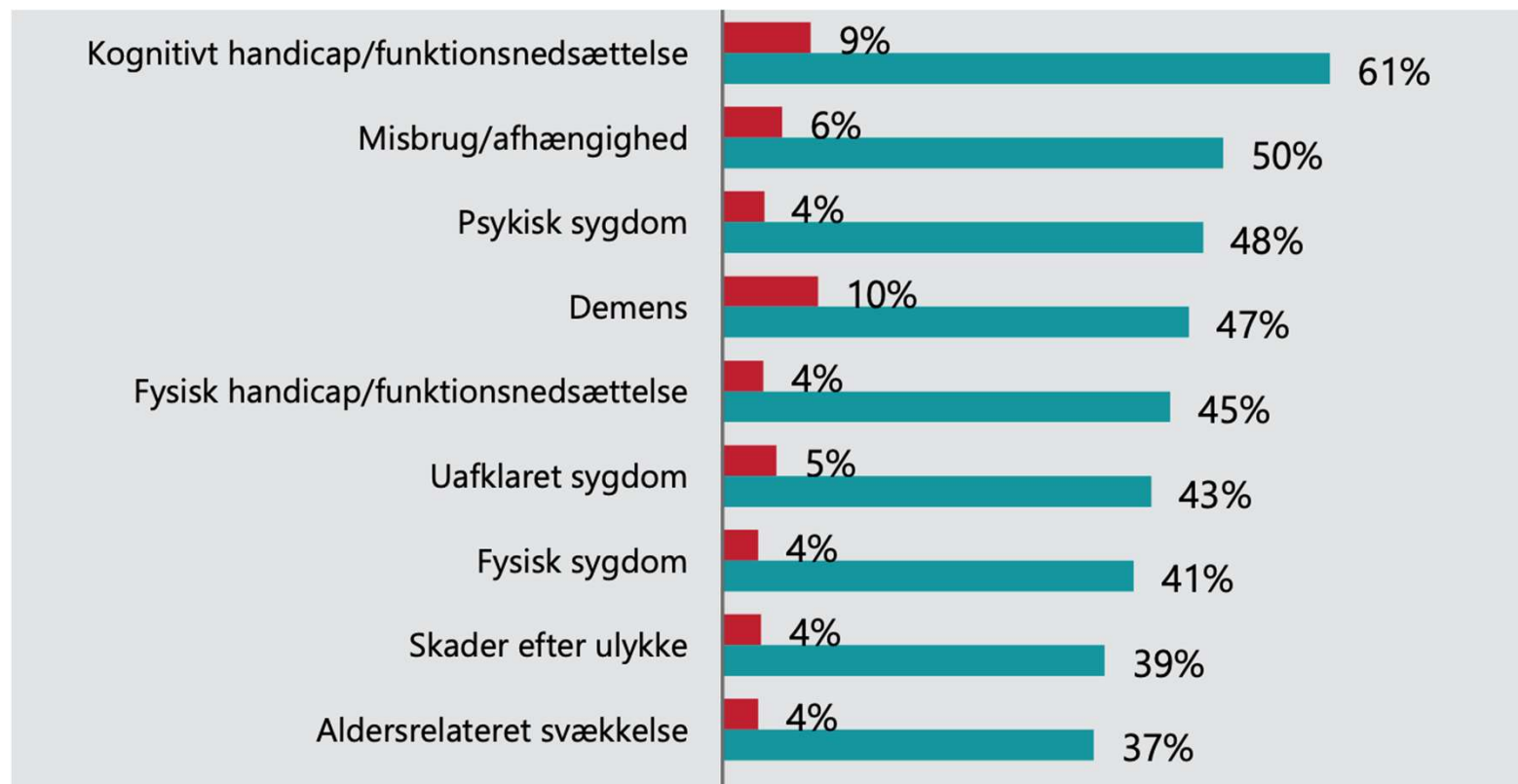
- Viden om nærtståendes sygdom og behandling og støttemuligheder
- 6 ud af 10 oplever de skal kæmpe for nærtståendes rettigheder
- (nogle oplever også succesfulde samarbejder, fx ved kræftpakker og demenskoordinatorordning)
- Familie- og arbejdsliv
- Egen sygdom

Behov – viden og ønsker om støtte

Kilde: VIVE (2025) Pårørende i Danmark

Behov – råd og viden om offentlig hjælp

Kilde: VIVE (2025) Pårørende i Danmark

Behov – fri for arbejde med løn

Kilde: VIVE (2025) Pårørende i Danmark

Veje frem

- Rettigheder
- Koordination
- Anerkendelse

Veje frem – Fem principper for bedre vilkår for pårørende

1. Pårørendes retsstilling skal styrkes
2. Pårørende skal anerkendes, inddrages og informeres
3. Viden om pårørendes vilkår og relevante støtteindsatser skal styrkes
4. Helbredsproblemer og social isolation hos pårørende skal forebygges
5. Pårørende skal sikres en passende balance mellem plejeopgaver og arbejdsliv

Ønsker til mere viden

- Venner, naboer og kolleger som pårørende
- Pårørende i samspil, fx berørt familie, søskende m.v.
- Samspillet med ”systemet” og med den nærtstående
- Forandringerne over tid – skiftende roller og oplevelser

Ældre@Sagen

Frokost indtil kl. 12.15

Pårørendetilbud i kommuner

Marie Henriette Madsen
2. februar 2026

VIVE

Rambøll 2017 og 2020

VIVE 2025

VIVE

Undersøgelsens afsæt

Pårørende er vigtige støtte- og omsorgspersoner for syge og svækkede ægtefæller, forældre, børn etc.

Ca. otte ud af ti hjælper med støtte og motivation

Ca. seks ud af ti hjælper med huslige og praktiske opgaver

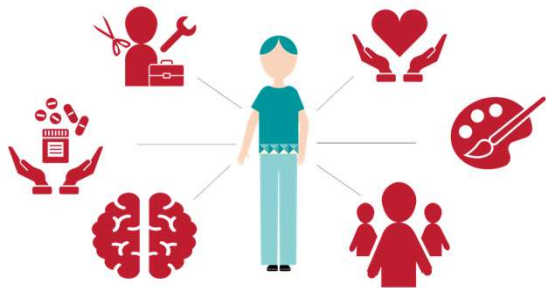
Ca. halvdelen hjælper med kontakt til det offentlige

Ca. én ud af ti hjælper med pleje, hygiejne, behandling

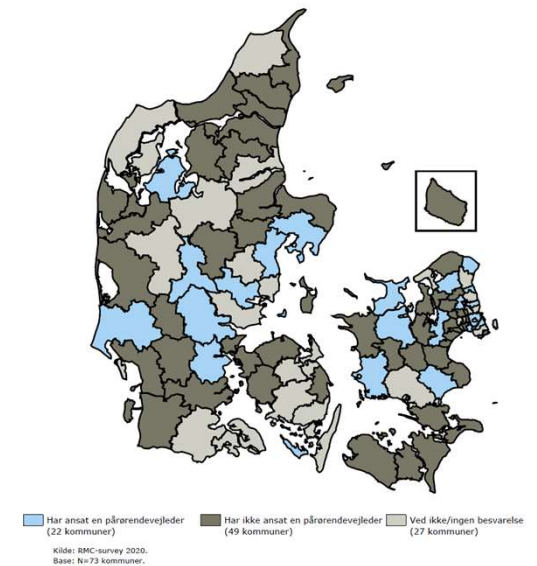
Pårørende er selv i risiko for mental og fysisk belastning, og har brug for hjælp og støtte

Variation i kommunale tilbud rettet mod pårørende

Figur 5-10: Kommuner, der har ansat en pårørendevejleder

Kilde: Madsen et al. 2025; Rambøll Management Consulting 2020

Design og datagrundlag

- Spørgeskema:
  - Udsendt til 98 kommuner (august-november 2025)
  - Hele eller delvise besvarelse fra 73 kommuner (74 %), 66 kommuner (67 %) har gennemført hele spørgeskemaet.
- Desk research
  - Afsøgning efter yderligere information på kommuners hjemmesider for udvalgte spørgsmål
- Interviews i seks kommuner
  - Kommuner udvalgt mhp. geografisk spredning og variation i pårørendetilbud
  - Medarbejdere og leders erfaringer med at udvikle, tilbyde og organisere pårørendetilbud

Undersøgelsens formål

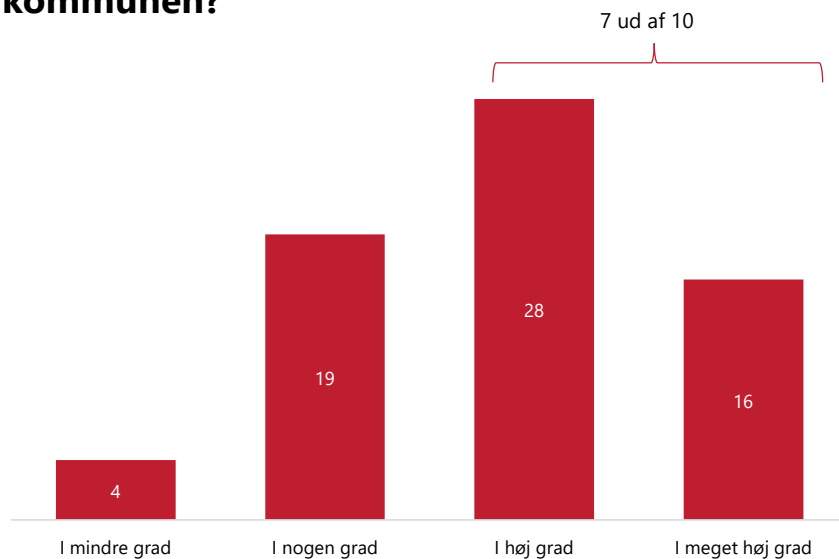
Formålet med undersøgelsen er at kortlægge pårørenderettede tilbud i danske kommuner med fokus på følgende:

- Hvilke pårørendepolitikker- og tilbud eksisterer i kommunerne?
- Hvordan sikrer kommunerne, at pårørende kender til og gør brug af disse tilbud?
- Hvilke forhold bidrager til eller står i vejen for kommunernes arbejde med pårørenderettede tilbud i kommunerne?

Pårørende som politisk fokusområde

- 95 kommuner har en pårørendepolitik
- 20 kommuner har en *selvstændig* pårørendepolitik

I hvor høj grad er pårørende på den politiske dagsorden i kommunen?

Kilde: Spørgeskema. n=67, 'Ved ikke' (n=2) indgår ikke i figuren

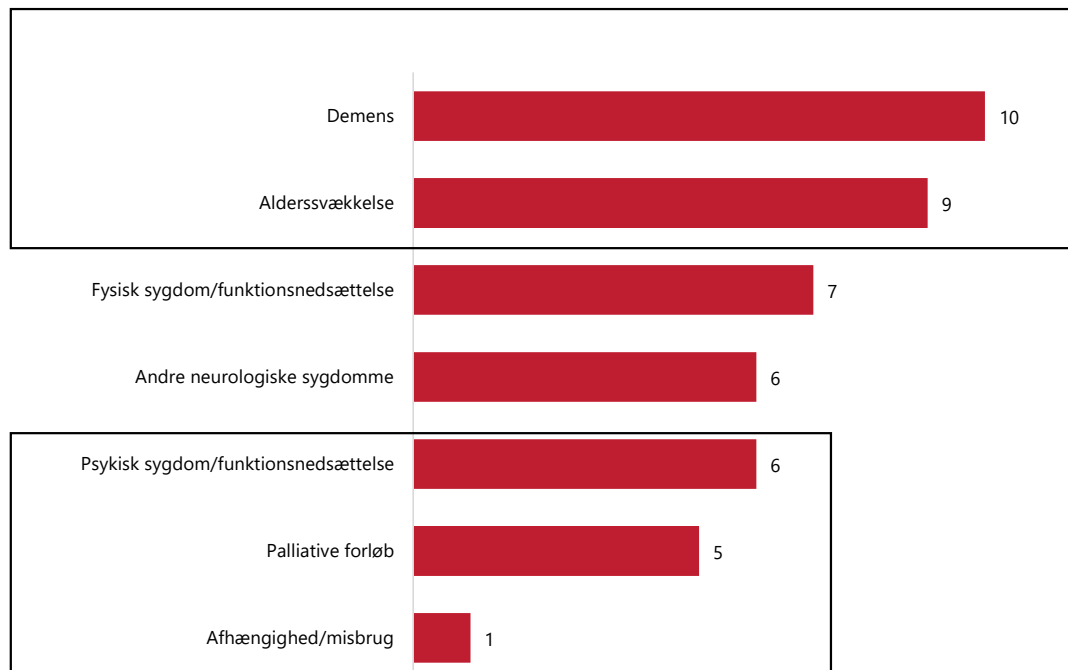

Politisk vadested ved dataindsamling

- Udløb af lovkrav om en værdighedspolitik (juli 2025)
- Ældreloven trådte i kraft (juli 2025)
- Forestående kommunalvalg (november 2025)

Pårørendepolitikkerens målgrupper

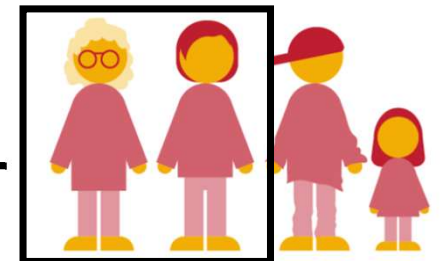
Hvilke sygdomme/årsager til støttebehov har politikerne fokus på?

Fokus på:

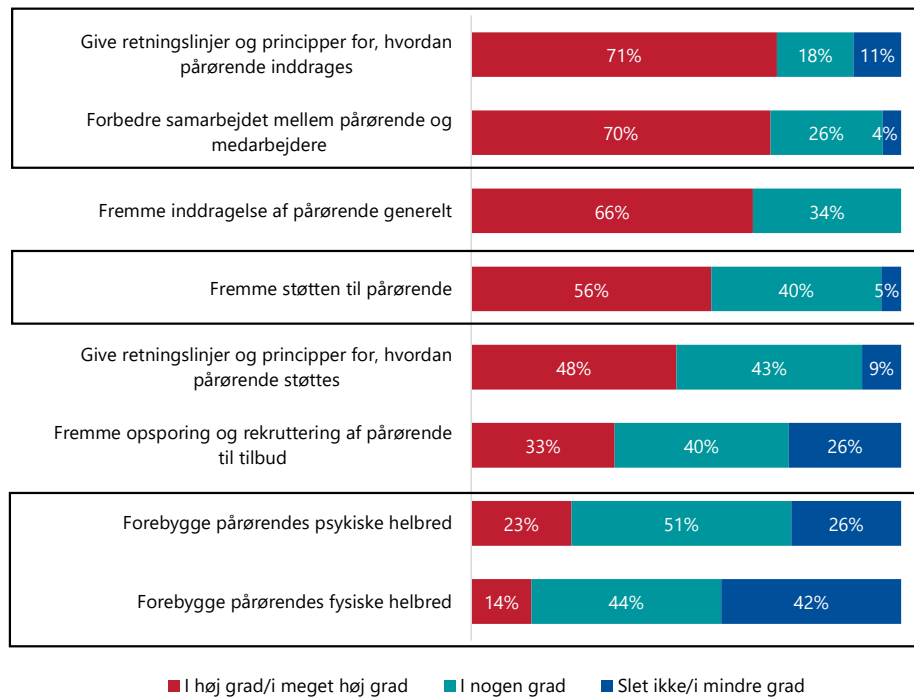
Voksne pårørende

Pårørende til voksne

N= 11. Kommunerne har haft mulighed for at angive flere svar.

Formålet med kommunernes pårørendepolitikker

N = 29-46 (N varierer afhængigt af, hvor mange kommuner der har besvaret de enkelte spørgsmål).

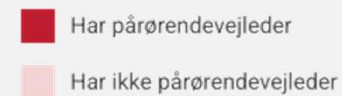
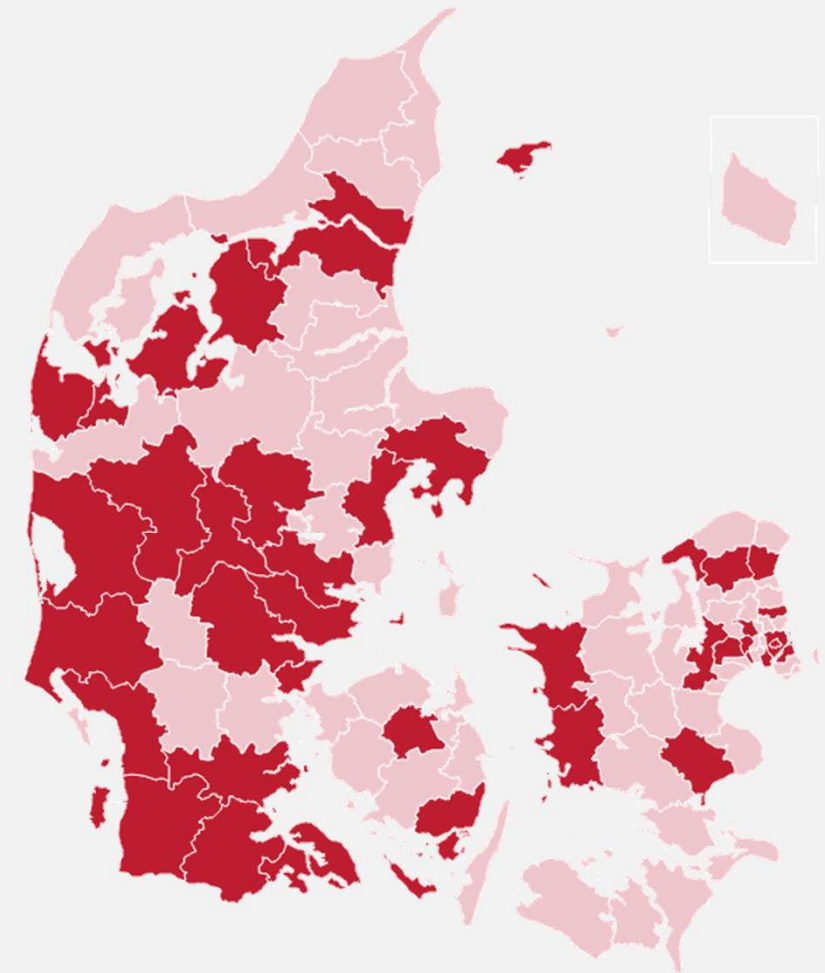
Forventet betydning af ældreloven:

- Øget politisk fokus
- Efteruddannelse af frontpersonalet/ professionalisering af pårørendesamarbejdet
- Udarbejdelse/opdatering af handleplaner

Betinget af tydeligere rammer for og forventninger til pårørendesamarbejdet

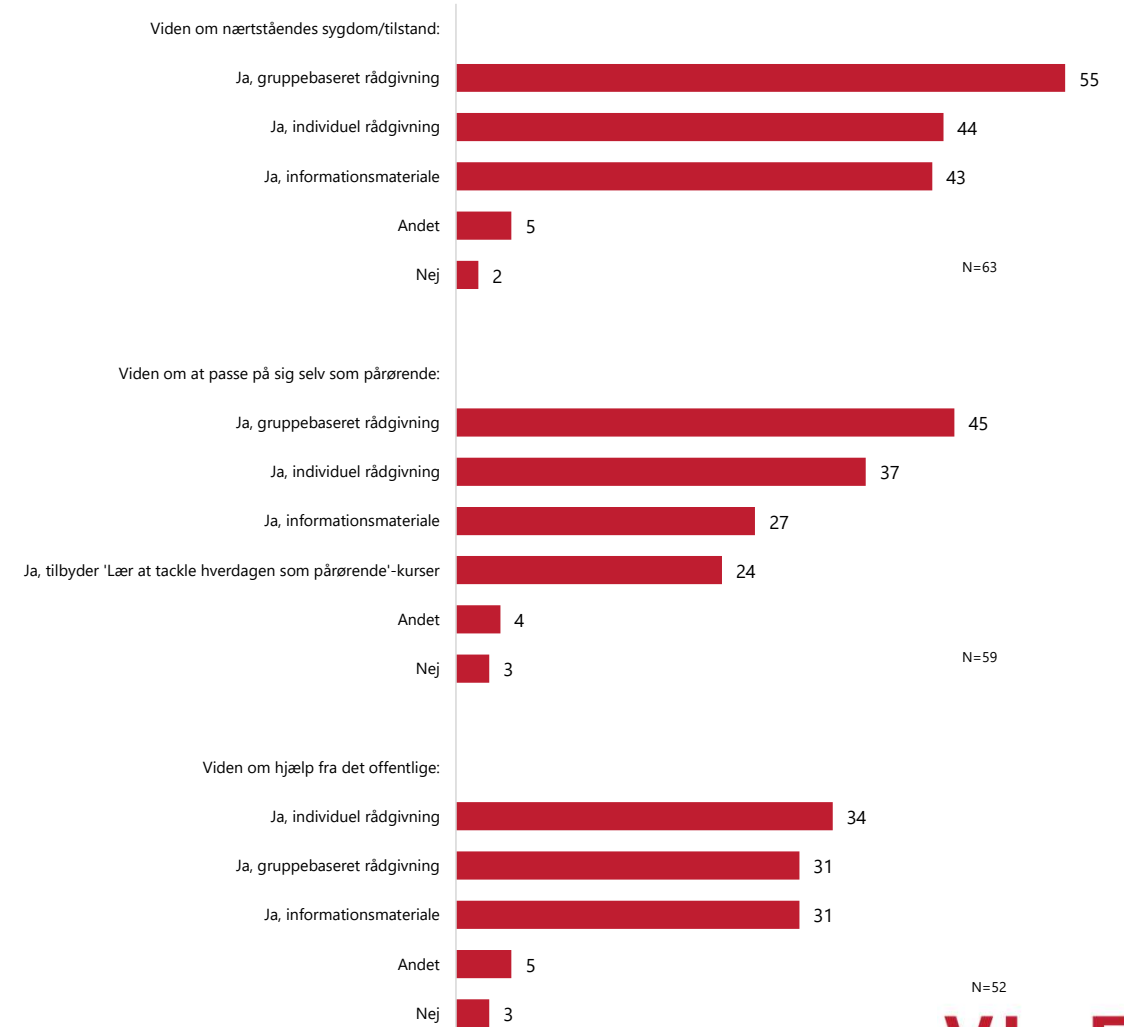
Pårørendevejledere

- Fire ud af ti kommuner har pårørendevejledere
- Markant stigning siden 2017 og 2020
- Primære målgrupper:
  - pårørende generelt (inden for forvaltningsområde?)
  - pårørende til mennesker med demens
- Tendens til større fokus på specifikke sygdomme/støttebehov sammenlignet med 2020

Pårørendetilbud

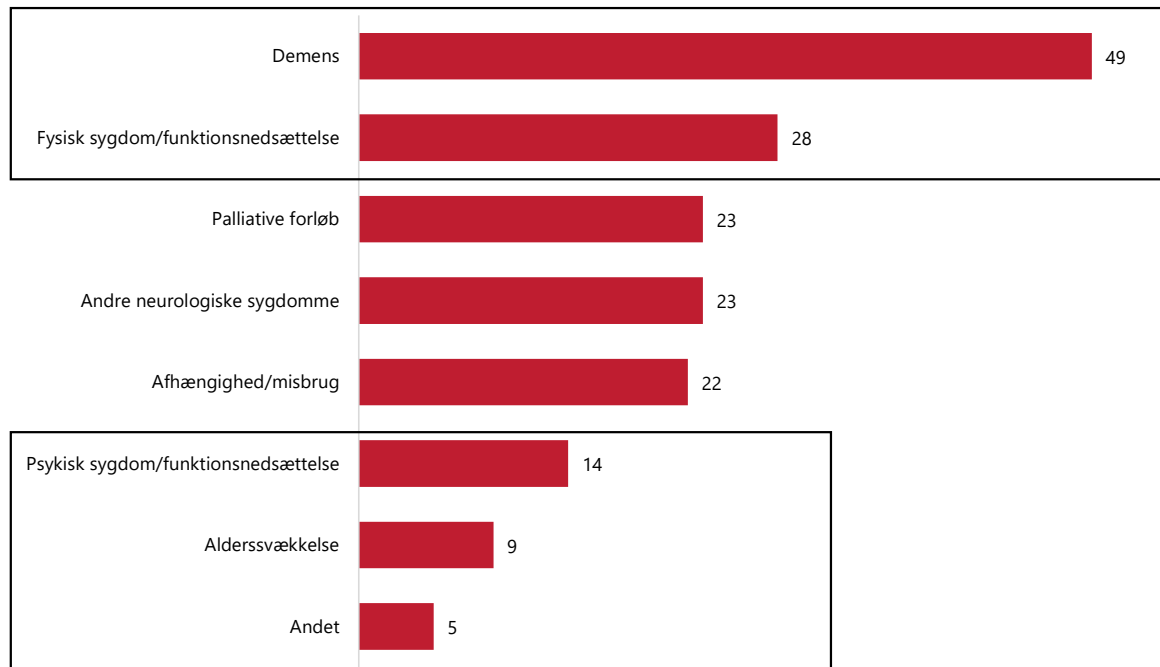
- Alle kommuner har mindst et tilbud til pårørende
- Alle kommuner har tilbud om aflastning og afløsning
  - Tendens til at flere kommuner giver mulighed for mere end 10 timer afløsning om ugen.
- Størstedelen af kommunerne har tilbud, der har til formål at give viden om:
  - ... den nærtståendes sygdom eller tilstand
  - ... at passe på sig selv som pårørende
  - ... hjælp fra det offentlige
- Tilbud, der har til formål at styrke de pårørendes fysiske/mentale helbred udbydes af færrest kommuner (ca. halvdelen)

Kommunerne har haft mulighed for at angive flere svar.

Pårørendetilbuddenes målgrupper

Hvilke sygdomme/årsager til støttebehov er tilbuddene målrettet?

N= 49. Kommunerne har haft mulighed for at angive flere svar.

Specifikke sygdomme/årsager til støttebehov (8 ud af 10 kommuner)

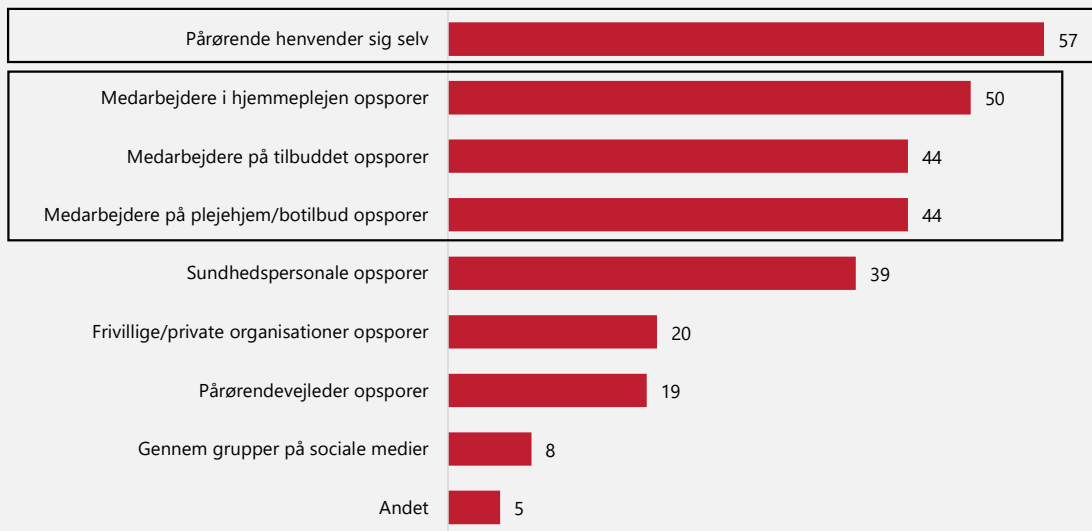
Pårørende generelt (5 ud af 10 kommuner)

Ægtefæller/partnere (7 ud af 10 kommuner)

Børn og unge (3 ud af 10)

Forældre til børn (2 ud af 10)

Hvordan opspores pårørende til kommunens tilbud?

N = 60. Kommunerne har haft mulighed for at angive flere svar.

Opsporing til og formidling om tilbud

Tilbuddene når kun i nogen grad ud til de pårørende som har behov

Pårørendes henvendelser afhænger bl.a. af viden om tilgængelige tilbud:

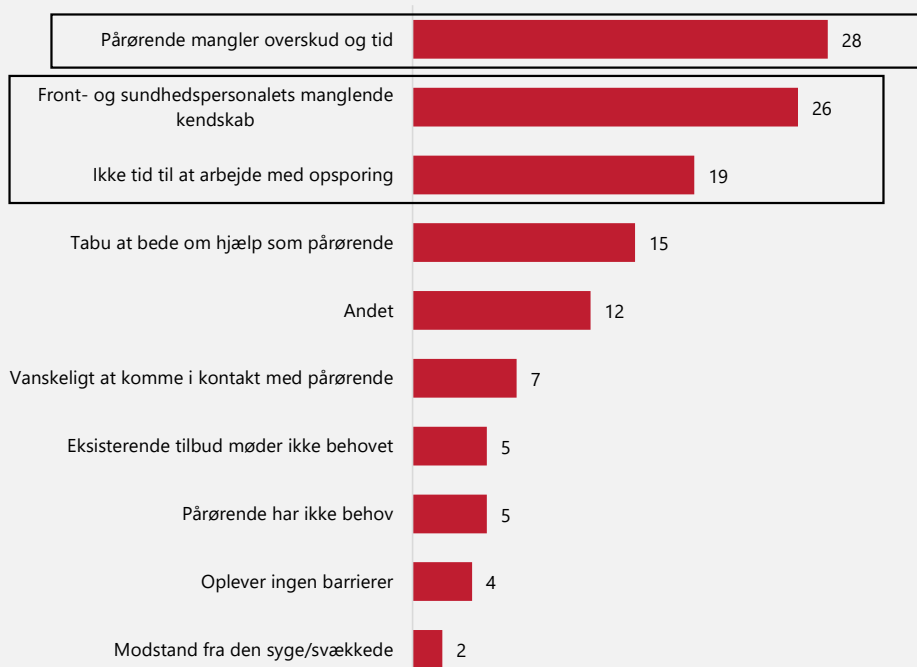
- Pårørende mangler overblik over støttemuligheder (Johansen et al. 2024)
- Metoder til videndeling:
  - 9 ud af 10 kommuner angiver, at de deler viden via hjemmeside
  - 8 ud af 10 angiver, at deler viden via skriftligt informationsmateriale (fx pjecer)

Frontpersonalet er afgørende både for deling af viden om pårørendetilbud og opsporing:

- 9 ud af 10 kommuner angiver, at viden om tilbud til pårørende deles via kommunens medarbejdere
- Metoder til videndeling:
  - Skriftligt informationsmateriale, fx pjecer (8 ud af 10 kommuner)
  - Intranet (6 ud af 10 kommuner)

VIVE

Hvilke barrierer oplever I i forhold til opsporing af pårørende?

N = 53. Kommunerne angav tre barrierer, som de vurderede var de vigtigste.

Barrierer for opsporing

Tre typer af barrierer:

1

Pårørendes tid og overskud

- Pårørendes skiftende behov.
- Pårørendes skiftende overskud til at modtage hjælp.
- Timing af tilbud, der modsvarer pårørendes behov og overskud.

2

Frontpersonalets tid og kendskab

- Frontpersonalets manglende tid til opsporing.
- Frontpersonalets kendskab til tilbud.
- Tværgående/sygdomsspecifik organisering.

3

Tilbuddenes tilrettelæggelse

- Tilbud inden for sædvanlig arbejdstid.
- Pårørendes mulighed for at forlade hjemmet (særligt demensområdet).

VIVE

“

Allerede ved første besøg får de tilbud om at blive skrevet op til vores pårørendekurser. [For vi ved, at der kan være en udfordring med, red.], at man selv skal tage initiativ.

Når vi så har datoerne, så sender vi det ud til dem [de pårørende]. Nogle gange, så går det lige hurtigt nok for dem, så kan de godt sige: "Jeg har lige brug for at vente et halvt år mere".

Demenskoordinator i kommune

Pårørendes tid og overskud

Pårørendes skiftende behov og overskud til at modtage hjælp:

- Pårørende har ofte mindst overskud til at opsøge og tage imod hjælp i de perioder, hvor de er mest pressede i (fx Johansen et al. 2024).

Timing af tilbud kræver vedvarende opmærksomhed og kontakt fra frontpersonalet

Ikke relevante tilbud i alle faser af de nærtståendes forløb, fx før diagnose

“

Det er jo forsvindende få pårørende, der finder mig af egen kraft.

Og det er jo fordi, at hvis man har et tilbud, der ikke er et lovpligtigt tilbud, så ved man jo ikke, at man kan forvente at finde det i sin kommune (...)

Det er jo som regel via en kollega i en eller anden instans eller myndighed.

Pårørendevejleder

Frontpersonalets tid og kendskab

... i nogle kommuner kombineret med manglende *fokus* på og *kultur* for opsporing.

Betydningen af organisering:

- Kendskab til *specifikke tilbud på specifikke områder*, fx demensområdet, spredes lettere end ...
- *Generelle pårørendetilbud til en bred målgruppe*, fx pårørendevejledere.

Medarbejdere i generelle 'pårørendefunktioner' kan til gengæld spille en vigtig rolle ift. sparring, undervisning, videndeling

Ledelsesmæssig prioritering og opmærksomhed: betydning for medarbejders fokus, tid og viden – også på tværs af forvaltningsområder

VIVE

“

Den største ulempe [barriere] er måske, at vi stadigvæk opretholder, at vi tilbyder det [pårørendetilbud] i vores arbejdstid. Det ekskluderer jo nok en del af dem, der er på arbejdsmarkedet.

Demenskoordinator

Tilbuddenes tilrettelæggelse

Pårørendes mulighed for at deltage i tilbud i sædvanlig arbejdstid

... og kommunernes mulighed for fleksibilitet.

Pårørendes mulighed for at forlade hjemmet/deres nærtstående (særligt demensområdet)

... og kommunernes mulighed for kombinerede tilbud til både pårørende og nærtstående.

VIVE

Undersøgelsens hovedkonklusioner (1)

Politisk opmærksomhed og prioritering og er til stede og har betydning

- Pårørende som målgruppe er på den politiske dagsorden i de fleste kommuner, særligt på ældreområdet.
- Reformudspil, nationale politikker og opmærksomhed fra ledere og politikere bidrager til prioritering af området
- Pårørendepolitikker har oftest fokus på inddragelse af og samarbejde med pårørende, sjældnere fokus på støtte af pårørende

Flere pårørendevejledere og pårørendetilbud med fokus på undervisning og information

- Alle kommuner udbyder et eller flere tilbud til pårørende – oftest afløsning/aflastning og undervisning af/information til pårørende
- Flere kommuner har pårørendevejledere sammenlignet med 2020, men fortsat kun halvdelen af kommunerne
- Pårørende til personer med aldersvækkelse, demens og fysisk sygdom er centrale målgrupper for tilbud
- Mindre fokus på områder med fokus på fx børn/unge og psykiske lidelser.

Undersøgelsens hovedkonklusioner (2)

Opsporing af pårørende til tilbud kræver overblik og viden

- Eksisterende tilbud når ikke ud til alle pårørende med et behov
- Opsporing af pårørende til tilbud sker primært via medarbejdere, som ikke har pårørende som primært fokusområde
- Medarbejderes manglende kendskab til og overblik over tilbud kalder på en systematisk indsats mhp. videndeling blandt relevante medarbejdere

Tak!

Marie Henriette Madsen

mama@vive.dk

Tlf. 41393526

I finder rapporten på www.vive.dk

Pårørendetilbud i kommuner

En kortlægning

Marie Henriette Madsen, Karin Qvist Kaasgaard, Mette Brehm Johansen
og Julian Christensen

VIVE

VIVE

Ældre@Sagen

Ældre Sagen

Rapport fra virkeligheden

- Hør to pårørende fortælle

Mette Langelund Klit, pårørende til demensramte forældre, og
Inger Albertsen, pårørende til parkinsonramt ægtefælle

Pause indtil kl. 13.55

Ældre Sagen

Debat

- Pårørende i krydsfeltet mellem
ulønnet arbejdskraft, pligt og kærlighed

Marie Lenstrup, formand for Pårørende i Danmark,
Michael Teit Nielsen, vicedirektør i Ældre Sagen,
Kirsten Normann Andersen, SF
Marlene Harpsøe, DD

Ansæt pårørendevejledere!

- At **støtte og vejledning** til pårørende **skrives ind i lovgivningen**, så alle kommuner og regioner **forpligtes** til at ansætte pårørendevejledere
- At der **etableres en pulje** til åremålsansættelser under Ældreministeriet, Sundhedsministeriet eller Socialministeriet, som kan **søges af kommuner**, der endnu ikke har ansat **pårørendevejledere**

Ældre @ Sagen

Ansæt pårørendevejledere!

Danmarks velfærd er under pres, og det er de pårørende også. Vi bliver flere ældre, samtidig med at antallet af mennesker med komplekse behov vokser lige så hurtigt som manglen på medarbejdere i sundheds- og omsorgstagerne. Midt i dette pres finder vi samfundets usynlige hær: Pårørende.

Pårørende hjælper hver dag deres nære og kære med en række opgaver. De støtter ældre, kronisk syge, mennesker med handicap og psykiske lidelser i alle aldre. Ofte i et omfang, der er afgørende for, at både det enkelte menneske og velfærdssystemet kan fungere. De fleste pårørende hjælper med glæde, men i takt med at opgaverne vokser, og presset stiger, kan det at hjælpe blive en belastning, der påvirker pårørendes arbejdsliv og helbred negativt.

Fakta om pårørende
En undersøgelse fra 2024 viser, at:

- 62 % oplever, at deres psykiske helbred er blevet forringet som følge af, at de hjælper.
- 36 % oplever, at deres fysiske helbred er blevet forringet som følge af, at de hjælper.
- 55 % oplever, at hverdagen er blevet mere presset.
- 77 % oplever, at deres arbejdsmæssige eller uddannelsesmæssige situation er blevet forringet som følge af, at de hjælper.

Kilde: DST for Ældre Sagen 2024

Der mangler hjælp til dem, der hjælper

Det er afgørende, at pårørende har nem adgang til støtte. Ældreloven fra 2025 har gode intentioner om samarbejde med og inddragelse af pårørende, men mangler fokus på støtte til pårørende. Ældre Sagen og Pårørende i Danmark mener, at alle kommuner skal ansætte pårørendevejledere, der kan yde målrettet støtte og individuel rådgivning for at hjælpe pårørende med at navigere i kommunale tilbud og civilt samfundets muligheder. De kan også facilitere netværk med ligestillede og fungere som brobyggere mellem borgere og medarbejdere. Endelig kan pårørendevejledere formidle viden om robusthed og egenomsorg, så pårørende selv kan være med til at forebygge belastningsreaktioner.

Men kun 4 ud af 10 kommuner har ansat en pårørendevejleder, så i størstedelen af landet efterlades pårørende uden mulighed for at få den nødvendige støtte og information. Vi anslår, at det koster ca. 650.000 kr. årligt at ansætte en pårørendevejleder på fuld tid. Det er en god investering set i forhold til de potentielle gevinster: Mindre belastede pårørende, der kan trives og passe deres arbejde, mens de hjælper.

Fakta om kommunernes tilbud til pårørende
En kortlægning af kommunernes tilbud til pårørende, gennemført af VIVE for Ældre Sagen i 2025, viser, at:

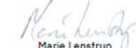
- De fleste kommuner har et godt fokus på at inddrage og samarbejde med pårørende.
- Kommunerne har i mindre grad fokus på at støtte pårørende. De tilbud, der findes om egenomsorg og støtte, er typisk målrettet specifikke sygdomme.

Kilde: Pårørendetilbud i kommunerne, VIVE for Ældre Sagen 2026, publiceres 2. februar 2026

Derfor ønsker vi:

- At støtte og vejledning til pårørende skrives ind i lovgivningen, så alle kommuner og regioner forpligtes til at ansætte pårørendevejledere
- At der etableres en pulje til åremålsansættelser under Ældreministeriet, Sundhedsministeriet eller Socialministeriet, som kan søges af kommuner, der endnu ikke har ansat pårørendevejledere

Venlig hilsen

Bjarne Hastrup
Adm. direktør, Ældre Sagen

Marie Lenstrup
Formand, Pårørende i Danmark

Ældre@Sagen

Tak for i dag

